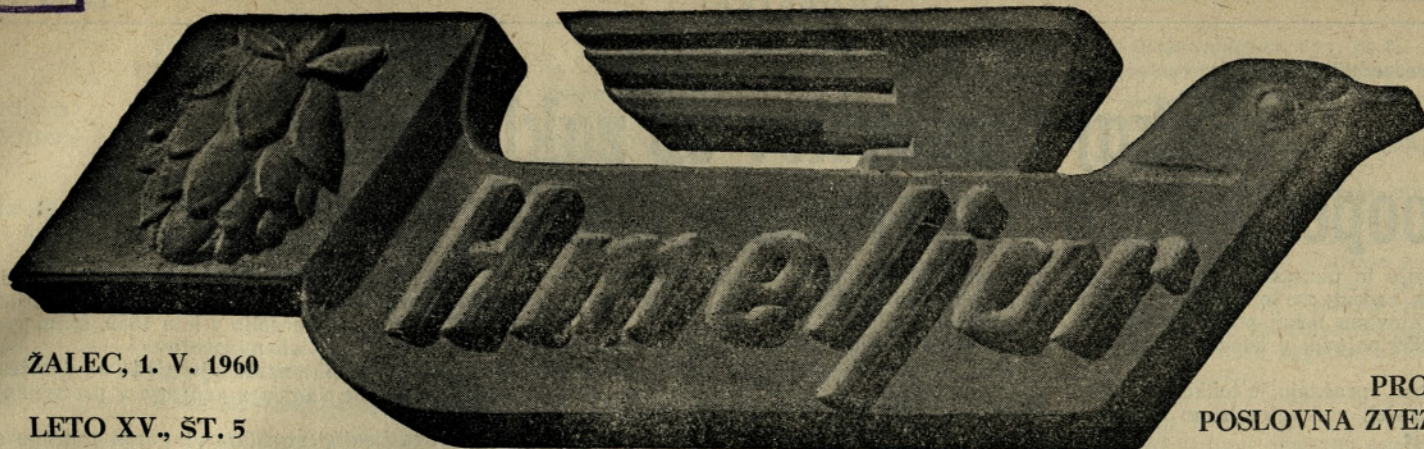

ŽALEC, 1. V. 1960

LETO XV., ŠT. 5

IZDAJA
KMETIJSKA
PROIZVAJALNA
POSLOVNA ZVEZA V ŽALCU

☆

K 1. MAJU
PRAZNIKU DELA
ČESTITAJO

VSEM SLOVENSKIM HMELJARJEM:

☆

KMETIJSKA PROIZVAJALNA
POSLOVNA ZVEZA
Ž A L E C

☆

INŠTITUT
ZA HMELJARSTVO
Ž A L E C

☆

TRGOVSKO
IZVOZNO-UVOZNO PODJETJE
» H M E Z A D «
Ž A L E C

☆

HMELJNA KOMISIJA
ZA SLOVENIJO S SEDEŽEM
V Ž A L C U

☆

» A G R O S E R V I S «
ŠEMPETER V SAVINJSKI DOLINI

☆

UREDNIŠTVO
ZARUŽNEGA GLASILA
» H M E L J A R «
V Ž A L C U

☆

Fotoposnetek občnega zbora KZ TABOR v Savinjski dolini, ki je bil 10. IV. 1960, med glavnim poročilom upravnika tovariša Ivana Poteka. Mimo večine članov KZ TABOR so zboru prisostvovali: predsednik OZZ Celje, tovariš Franjo Lubej, zastopniki ObLO Žalec, Inštituta za hmeljarstvo Žalec itd.

HMELJARJEVO DELO V MAJU

1. OČISTIMO HMELJIŠČE OBREZLIN IN JIH ZVOZIMO NA KOMPOST!
2. OZNAČIMO PRAZNA MESTA, ČE JIH ŠE NISMO, IN JIH POSADIMO Z UKORENINJENCI ALI PA VSAJ Z MOČNIMI SADIKAMI!
3. V ŽIČNICAH POPRAVIMO KOLIČKE OZIROMA SPIRALE!
4. ČIMPREDJ POSTAVIMO HMELJEVKE OZIROMA NAPELJIMO VODILA!
5. PO NAPELJAVI VODIL ZEMLJO TEMELJITO PRERAHLJAJMO!
6. PREDEN ZAČNE HMELJ ISKATI (»LOVITI«) OPORO, GA NAPELJIMO NA VODILO, A NA HMELJEVKO GA TUDI PRIVEŽIMO!
7. POTROSIMO PRVI OBROK UMETNIH GNOJIL IN GA ZMEŠAJMO Z ZEMLJO! PAZIMO, DA NE TROSIMO KALIJEVE SOLI PO RASTLINI!
8. NA MOČ POSKRIBIMO ZA ZAŠČITO HMELJEVE RASTLINE PROTI VSEM BOLEZNIM IN ŠKODLJIVCEM!

Franjo Lubej, predsednik OZZ Celje

Nekaj ugotovitev ob zaključku kooperacijske proizvodnje hmelja v letu 1959

Pri sestavljanju in obravnavi zaključnih računov kmetijskih zadrug za leto 1959 že lahko z gotovostjo ugotovimo nekaj problemov, ki so se med letom 1959 pojavili v kooperacijski proizvodnji hmelja.

Razprava o tem vprašanju je toliko pomembnejša, ker smo začeli z drugim letom kooperacijske proizvodnje.

Ce govorimo o ekonomsko negativnih posledicah v kooperacijski proizvodnji hmelja na primerih le nekaterih zadrug, potem je prav, da na splošno ocenimo proizvodno in finančno plat kooperacijske proizvodnje v letu 1959!

Smatramo, da lahko z gotovostjo trdimo: **Količinska proizvodnja hmelja v kooperaciji »Zadruga-kmet« je presegla predvidena pričakovanja!**

Vremenske razmere so nedvomno prispevale določen delež.

Ob takem zaključku pa je vsekakor treba tudi ugotoviti, da so na splošno — tako kmetijske zadruge, kakor tudi proizvajalci hmelja, — vložile v proizvodnjo vse svoje sile!

Se v avgustu lani, torej neposredno pred obiranjem, smo računali na skupni pridelek 3200 ton hmelja.

Kakor pa vemo, je končen pridelek znašal 3961 ton.

Po količini smo torej pridelali po vojni največji pridelek!

Nesporno je, da je tako velikemu pridelku mimo vremenskih razmer zelo veliko prispevalo tudi proizvodno sodelovanje.

Taka trditev bi brez dokazov bila lahko le formalna!

Toda, če računamo, da so hmeljišča dobila več umetnega gnojja (česarvno je znano dejstvo, da je pri sedanjih tehnikah uporabe umetnih gnojil tudi možnost manjšega doziranja na hmeljišča na račun drugih kultur), potem je to nedvomno eden od razlogov za večji pridelek.

Za lansko leto je sicer nemogoče natančno oceniti, koliko različnih vrst umetnih gnojil je bilo porabljenih za hmeljišča. Nekateri analize kažejo, da je še zmeraj precej tistih količin umetnih gnojil, ki so bile namenjene hmelju, bilo uporabljenih za druge kulture! To je moč sklepati iz tega, ker bi sicer hmeljarji za vse površine, oziroma kulture, razen hmelja uporabili povprečno le nekaj manj kot 200 kg umetnih gnojil na ha obdelovalne površine, seveda v primeru, če bi vse, po pogodbi hmelju namenjene količine umetnega gnojja, dejansko tudi za hmelj uporabili!

Na območju okraja Celje je od zgoraj navedene količine pridelanega 3716 ton hmelja, od tega v kooperaciji 3339 ton in v socialističnem sektorju 377 ton.

Potemtakem znaša povprečni hektarski pridelek v kooperaciji 1541 kg in v socialističnem sektorju 1084 kg.

Na manjši povprečni pridelok v socialističnem sektorju vplivajo predvsem večje površine prvo- in drugoletnega hmelja!

Vremenske razmere so neugodno vplivale na kvaliteto hmelja!

Menim, da lahko z gotovostjo trdimo, da se je treba prav kooperacijski proizvodnji zahvaliti, da je bila večina pridelka pravočasno očuvana od napadov najrazličnejših škodljivcev in bolezni!

Večina kmetijskih zadrug je ob vztrajnem in naporsem delu in pomoči Hmeljarskega inštituta zaščitno službo v redu opravila.

Da je temu tako, nam kažejo nekateri določeni primeri takih zadrug, ki pa te naloge niso opravile zadovoljivo!

Razlike v kvaliteti hmelja po posameznih zadrugah so v nekaterih primerih namreč izredno velike!

Ze med vegetacijo in najhujšimi napadi hmeljskih škodljivcev je Hmeljarski inštitut — zaščitni oddelek — ugotavljal, da nekatere zadruge niso vse potrebno ukrenile, tako v materialnem, kakor tudi v organizacijskem in tehničnem pogledu! Manjkale so za to potrebne škroplilnice, slaba organizacija v zadrugi sami pa je

povzročila, da se hmeljišča niso škropila pravočasno ali pa tudi zaradi slabe tehnike škropljenja malomarno!

To je povzročilo, da niso mogli povsem učinkovati vsi vnaprej predvideni ukrepi glede na zaščitno službo in končno je to vplivalo na količinsko manjši in kvaliteten slabši pridelek!

☆

Ne bi podrobno naštevati takih zadrug, ker še doslej nismo definitivno ugotovili vseh pomankljivosti!

Toda, lansko leto je izredno poučna šola tako za kmetijske zadruge kakor tudi za tiste proizvajalce, ki prav tako niso ukrenili vsega tistega, kar bi morali! Proizvodno sodelovanje v hmelju v letu 1959 nam neizpodbitno kaže, da moramo, če se hočemo izogniti posledicam v letošnjem in nadaljnjih letih:

a) Imeti tako kmetijsko zadrugo, ki bo imela zadostno število potrebnega strojnega parka in temu ustreznega strokovnega kadra, ki bo obvladala v celoti tehniko v zaščiti hmelja; predvsem pa, ki bo na znotraj tako organizirana, da bo ob slehernem času sposobna preprečiti katastrofalno škodo!

Zavedati se je namreč treba, da je v sedanjih pogojih depresije na svetovnem tržišču hmelja prva in osnovna stvar vseh proizvajalcev (socialističnega sektorja, kmetijskih zadrug in proizvajalcev v kooperaciji) borba za zmanjšanje proizvodnih stroškov in borba za čim boljše kvaliteto.

b) V celoti se morajo izražati ekonomski momenti, ki so jim pogoj razmere pri nas in na svetovnem tržišču! To zahteva hitrejše razčiščevanje stroškov v proizvodnji hmelja povsod tam, kjer stroški naraščajo nad normalo! To je toliko bolj važno, če upoštevamo, da smo šele na začetku intenzivne borbe za racionalizacijo hmeljske proizvodnje z namenom zmanjševanja proizvodnih stroškov!

Potemtakem bo morala zadruga v prihodnosti resneje postaviti vprašanje, pri katerem proizvajalcu, na kakšnih hmeljiščih in na kakšnih površinah je kooperacijska proizvodnja za njo še ekonomsko vzdržna!

S tem se pričena odpirati proces modernizacije hmeljske proizvodnje kot prvi pogoj za racionalno in ceneno proizvodnjo!

☆

Kakšen je pridelek hmelja v kooperaciji »Zadruga-kmet« v celjskem okraju glede na kakovost?

Pri lanskoletnem spomladanskem sklepanju kooperacijskih pogodb smo predvidevali, da naj bi po kvaliteti pridelali

20 %	I. vrste
65 %	II. vrste
10 %	III. vrste
5 %	IV. vrste hmelja.

Glede na že omenjene razloge pa je realizacija po kvaliteti takale:

I.	6,33 %
II.	66,17 %
III.	22,19 %
IV.	5,31 % kvalitetne vrste!

Glede na kvaliteto torej nismo dosegli predvidenih sorazmerij.

Realizacija po navedenih kvalitetenih vrstah gre torej v škodo predvidenim planskim postavkam, tedaj tudi v škodo proizvajalnim organizacijam in kooperacijam!

Nekoliko slabše razmerje je doseženo v socialističnem sektorju, to je na družbenih kmetijskih gospodarstvih.

Iz tega se da zaključiti, da tudi družbena kmetijska gospodarstva niso storila vseh potrebnih ukrepov za čim boljše hmeljno kvaliteto!

Ker je namen tega članka obravnavati predvsem organizacijsko in ekonomsko plat proizvodnje hmelja za kooperacijo v letu 1959, želim opozoriti še na nekaj teh momentov.

Bistvene razlike nastopajo glede na doseženo povprečno ceno vlaganja zadruge v proizvodnjo hmelja.

Pri razčlenitvi stroškov vlaganja zadruge se da ob določenem poznavanju razmer v posamezni zadrugi takoj oceniti, katera zadruga je z dobro organizacijo in tehniko bila sposobna realizirati čim manjše stroške v proizvodnji!

Končno nam to tudi kažejo podatki o doseženi realizaciji, oziroma o doseženem čistem dohodku v zadrugah!

Za primer navajamo zadrugi Trnava (z doseženim najmanjšim vlaganjem na 1 kg pridelanega hmelja) in Petrovče (z razmeroma največjim vlaganjem).

V naprej navedeni proizvodni ceni hmelja za zadrugo nista zapopadana dva elementa in sicer del prispevka iz dohodka občini, ki odpade na hmeljsko kooperacijo in del osebnih dohodkov iz čistega dohodka zadruge, ki odpade na hmeljsko kooperacijo!

Kmetijska zadruga Trnava izkazuje proizvodno ceno hmelja v kooperaciji (vlaganje zadruge razen navedenih dveh elementov) 202 din povprečno po kg.

To je po doslej zbranih podatkih najboljši rezultat! Stroški proizvodnje Kmetijske zadruge Trnava po 1 kg hmelja so naslednji: umetna gnojila 29,20 din, zaščitna sredstva 16,70 din, škropljenje 14,80 din, strojne ure 51,30 din, žica za vodila in kaveljčke 10,20 din, hmeljevke 11,60 din, zavarovanje hmelja 51,50 din, žičnice 0,50 din, in del upravnih stroškov kooperacije 16,20 din.

Pri tem ni upoštevano še vzdrževanje zadrugnih sušilnic, ker še niso zapadle v amortizacijo.

Objektivno vzeto so majhne postavke pri žičnicah, ker še iste niso v celoti aktivirane v osnovnih sredstvih zadruge!

Toda ne glede na omenjene postavke lahko trdimo, da se skozi prizmo proizvajalnih stroškov omenjene zadruge dajo ocenjevati možnosti za zmanjševanje proizvodnih stroškov tudi v drugih zadrugah!

V Kmetijski zadrugi Petrovče je polna lastna cena v proizvodnji hmelja 243,05 din.

Razčlenitev je naslednja: umetna gnojila 29 din, zaščitna sredstva 21,74 din, škropljenje 18,88 din, strojna dela 70,79 din, žica za vodila in kaveljčke 6,99 din, hmeljevke 12,83 din, zavarovanje hmelja 48,98 din, žičnice 13,69 din in upravni stroški kooperacije 20,15 din.

Potemtakem je polna lastna cena 243,05 din.

Polna lastna cena proizvodnje hmelja KZ Petrovče je torej po 1 kg hmelja za 41,05 din večja, kakor v KZ Trnava!

Na stroške kmetijske zadruge praviloma ne vpliva kvaliteta hmelja, ki ga pridelata zadruga in kmet v kooperaciji.

To ima svojo negativno stran, saj proizvajalec neglede na doseženo kvaliteto dobi od zadruge na pridelano količino enako število strojnih ur, oziroma enake količine umetnih gnojil!

Morda bo kazalo v prihodnosti spremeniti ta dva instrumenta v prid tistim proizvajalcem, ki bodo pridelali poleg zadostnih količin tudi kakovostno boljši hmelj!

Vzemimo na primer proizvajalca, ki je vse ukrenil za to, da je dosegel poleg količine tudi kakovostno dober hmelj in obratno tistega, ki je dosegel količino, ne pa dobre kvalitete!

V drugem primeru je zadruga zaradi slabše kvalitete hmelj realizirala po nižji ceni, stroške pa je imela pri obeh praviloma enake!

V drugem primeru se je torej zmanjšal dohodek zadruge!

Najmanjše in največje doseženo vlaganje zadruge pri posameznih kooperantih in najmanjša in največja dosežena prodajna cena kmeta-kooperanta je:

	Najmanjša		Največja	
	KZ	kmet	KZ	kmet
Trnava	127.—	241.—	249.—	403.—
Petrovče	170.—	160.—	342.—	414.—

V nadaljevanju hočem prikazati še finančni rezultat kooperacije glede na stroške proizvodnje v navedenih zadrugah:

Elementi		Kmetijska zadruga	
		Trnava	Petrovče
1. Dosežena povprečna prodajna cena hmelja za 1 kg	din	637.—	626.—
2. Vlaganje — stroški zadruga za 1 kg hmelja	din	202.—	243.—
3. Odstotek na doseženo prodajno ceno za 1 kg hmelja	%	31,71	38,82
4. Dosežena povprečna prodajna cena kmeta za 1 kg hmelja	din	364.—	359.—
5. Skupaj stroški zadruga in prod. cena kmeta za 1 kg hmelja (2+4)	din	566.—	602.—
6. Odstotek na doseženo skupno prodajno ceno za 1 kg hmelja	%	88,85	96,17
7. Razlika — dohodek zadruga za 1 kg hmelja	din	71.—	24.—
	%	11,15	3,83

Iz dohodka, ki ostane zadrugi, obračuna zadruga še del prispevka iz dohodka občini in del osebnih dohodkov iz čistega dohodka delavcev kmetijske zadruga, zaposlenih v proizvodnji hmelja!

☆

Iz navedene razpredelnice vidimo, da sta v proizvodnji hmelja za končni ekonomski efekt važna dva elementa, in sicer predvsem kvaliteta pridelanega hmelja in majhni stroški proizvodnje oziroma vlaganja kmetijske zadruga!

Obravnavali smo le dve kmetijski zadrugi od 38, ki proizvajajo hmelj. Zbrani podatki kažejo še vrsto drugih nesorazmerij v proizvodnji!

Predalec bi se spuščali, če bi ocenjevali stroške posameznih zadrug pri njihovem vlaganju za tiste hmeljarje, ki imajo relativno majhne in oddaljene parcele hmelja! Dasiravno v teh primerih stroški vlaganja zadruga ne kažejo bistvenih razlik med malimi in velikimi parcelami hmelja (razen, kadar gre za različno dosežene hektarske pridelke) pa vendarle moram opozoriti na dejstvo, da se pokaže v primeru majhnih in oddaljenih površin hmelja največja obračunska kalkulativna postavka pri vlaganju zadruga, to so strojne ure, ki se v takih primerih uporabljajo neracionalno!

Niso redki primeri, ko se več kot polovico pripadajočih strojnih ur pri majhnih in oddaljenih hmeljiščih uporablja neefektivno, to je za premike, nepotrebno obračanje itd.

Ker je iz tega moč izvleči vse za zadrugo negativne ekonomske momente, bo prav, če bodo kmetijske zadruga skupno s proizvajalci v prihodnosti to dejstvo temeljito proučile!

Tako stanje tudi nujno sili k modernizaciji hmeljarstva za namenom racionalnejše obdelave, kar pa je moč doseči le na večjih in strnjanih kompleksih! Zbrani podatki nadalje kažejo, da se je na majhnih in ozko zasajenih ter raztresenih parcelah hmelja pridelal relativno slabši hmelj!

Ze to dokazuje, da so majhna, ozko zasajena in stara hmeljišča nesposobna pridelati hmelj dobre kvalitete!

Cim hmeljar ni pridelal vsaj 65% I. in II. kvalitete vrste hmelja, je že ekonomsko za kooperacijo, torej za zadrugo nezanimiv, ker ima v takem primeru zadruga z njim izgubil!

Taki primeri so v zadrugah Galicija, Vransko, Vinska gora, Ljubečna in Strmec, kjer izkazujejo

ške proizvodnje za 1 kg, če bo sedanja depresija na svetovnem tržišču trajala še naprej!

Doseči tako mejo v stroških proizvodnje pa bo ob sedanjih pogojih silno težavno

Toda k kompleksnemu zmanjševanju stroškov moramo težiti!

Zaradi tega pa je treba odpraviti dosedanje pomanjkljivosti v proizvodnji hmelja, ki so le deloma v tem članku nakazane!

V kolikor se bo situacija na svetovnem tržišču s hmeljem popravljala, in bo moč dosegaati boljše ceno, pa bo vsekakor treba misliti na določene rezerve za morebitna ponovna leta krize!

Kooperacijske pogodbe za letošnjo proizvodnjo so sklenjene!

Namen tega članka ni ustvariti kakršenkoli strah za bodoče hmeljarjenje! Gre le za to, da v vsaki zadrugi dosledno analiziramo lanskoletno realizacijo in stroške, ter tako organizacijsko in tehnično ukrepamo, da bomo v resnici prispevali k povenitvi proizvodnje, k zboljšanju donosov in kvalitete hmelja!

Računati je treba s tem, da moramo na račun kvalitete hmelja glede na lanskoletno realizacijo ustvariti v letu 1961 za 20% več dohodka iz hmelja!

☆

Poziv za zmanjševanje proizvodnih stroškov v proizvodnji hmelja pa je nedvomno treba nasloviti tudi na vse proizvajalce hmelja — kooperante! Na vseh razpravah s kooperanti so le ti za svoja vlaganja in delo v proizvodnji hmelja izhajali iz zastarelih in danes ekonomsko neupravičenih predpostavk glede na normative dela, vprege itd.

Znano je, da v kmetijsko razvitih državah na primer v Zahodni Nemčiji uporabijo za obdelavo 1 ha hmeljišča 25% manj delovnih ur kot pri nas (brez obiranja hmelja!), v Angliji celo 40% manj itd. Pri nas pa še vedno vztrajamo na starih in za proizvodnjo hmelja že zastarelih metodah dela!

Zaradi tega bodo morali tudi vsi hmeljarji v bodoče skupno z zadrugo poiskati take metode dela v tehnološkem procesu proizvodnje hmelja ki bodo omogočile zmanjšanje stroškov tudi pri samem kooperantu!

Le v zmanjšanju proizvodnih stroškov pri kooperantu samem je v bodoče iskati ekonomsko stimulacijo za kooperanta!

Stimulacije ne omogoča povečanje cene, temveč le nenehna racionalizacija procesa proizvodnje, z namenom zmanjševanja proizvodnih stroškov ob istočasnem povečevanju proizvodnje! Bodoče diskusije v tej smeri morajo biti postavljene na povsem realno ekonomsko in tehnološko osnovo!

Zavoljo tega upravičeno pričakujemo od naših hmeljarjev, da bodo v lastnem interesu pomagal skupno z zadrugo iskati pota in načine za čim cenejšo proizvodnjo hmelja!

V zvezi s tem tudi želimo, da na celotni fronti prekinemo s tradicionalnim, šablonskim utemeljevanjem zastarelih nazorov in sami proizvodni hmelja in neekonomskim utemeljevanjem proizvodnih stroškov kooperanta!

zadruga prav zaradi slabo pridelane kvalitete hmelja izgubil!

Ze takoj v začetku leta je treba opozoriti na to, da je letos borba za zmanjšanje proizvodnih stroškov in borba za čim boljše kvaliteto prave glavna naloga zadrugnih organizacij in kooperantov!

Kakor je znano, se s hmeljskim produktom v glavnem srečujemo na svetovnem tržišču.

Hmelj je torej s svojimi 95% vse proizvodnje izvozno blago!

Če upoštevamo že napovedan režim izvoznih faktorjev, ki naj bi veljal za prihodnost, potem je pocenitev proizvodnje še toliko važnejša!

Kakor se predvideva, bo v prihodnosti veljal koeficient 1. Od takega koeficienta je seveda odvisno, koliko bo naša trgovina sposobna dobro hmelj prodajati in koliko bodo proizvajalci sposobni pridelati čim boljši hmelj po čim nižji ceni!

To so trije odločilni faktorji v nadaljnjem hmeljarjenju!

Če vzamemo, da smo zaradi padca cen na hmeljskem tržišču prodali v letu 1959 hmelj povprečno nekaj izpod 1 dolar USA za kg, potem je več kot na dlani, da moramo tudi še v bližnji prihodnosti računati z neugodno situacijo na svetovnem tržišču! Zavoljo tega moramo zavarovati našo proizvodnjo!

Videli smo, da znaša cena zadruga, to so stroški njenega vlaganja in prodajna cena kmeta v KZ Trnava 566 din in v KZ Petrovče 602 din.

Če bi hmelj prodajali po 1 \$, pomeni to pri koeficientu 1 \$ = 632 din!

Če od tega odbijemo še obvezne stroške »Hmezada« v znesku 112 din po kg, nam ostane 520 din. To je torej skrajna meja, da pokrijemo stro-

Inž. Tone Wagner:

Pravočasno pripravimo oporo!

Ko smo hmelj obrezali, je naše delo, da očistimo hmeljišče obrezlin. Obrezline, to so deli, ki smo jih pri rezi odstranili in ki jih ne uporabimo za sadike, poberemo in zvozimo na kup izven hmeljišča, kjer jih kompostiramo. Ne smemo jih pustiti v hmeljiščih, ker nam odganjajo. To čiščenje opravimo pri ozkem hmeljišču tako, da iznesemo obrezline na ozare, kjer jih poberemo na voz, oziroma prikolico, ter odpeljemo. Če pa je njiva širša, potem poberemo obrezline tako, da gremo z vozom oziroma s traktorjem s prikolico preko njive in nakladamo kupe obrezlin, ki smo jih prej že pripravili.

Ko odstranimo obrezline, je v hmeljišču opravljeno prvo in zelo važno spomladansko delo — rez.

Ko smo to opravili in če smo dobri gospodarji in umni hmeljarji, smo rez pravočasno opravili, ne bomo čakali, temveč se bomo lotili takoj nadaljnjega dela, to je priprav za napeljavo hmelja.

Preden nam odženejo poganjki, mora biti opora za nje pripravljena. Pri nas imamo dva načina opore, in to sta: hmeljevke in žičnice.

V hmeljiščih, kjer postavljamo hmeljevke, jih moramo prej, če jih še nismo, ošiliti. Hmeljevke postavljamo v starih nasadih 20—30 cm od štora in jih krepko vtrdimo v zemljo, da nam jih vihar med vegetacijo ne zruši.

V splošnem računamo, da nam hmeljevke trajajo 8 do 10 let. Ze v prvem letu uporabe so hmeljevke različne dolžine, ta razlika pa se še poveča. Različna dolžina pa daje različne pogoje za pridelek.

V splošnem nam višje hmeljevke dajo večji pridelek. Na njih se rastlina krepko razraste v višino, storžki so razporejeni na večji dolžini trte, manjša je možnost za tvorbo »košev« na vrhu. »Koše« nastane kot splet rodni panog polnih cvetov. V »košu« storžki slabo in neenakomerno dozore ter ostanejo medli. Če imamo poleg visokih tudi nižje hmeljevke, nam rastline na

nizkih hmeljevkah rastejo v senci visokih. Zato bomo razporedili dolge hmeljevke v srednje vrste hmeljišča, medtem ko nižje in slabše odberemo ter postavimo v obrobne vrste, in na kraju vrst, kjer je osvetlitev večja. Najenostavneje to delo opravimo, če v vsaki piramidi odberemo slabše hmeljevke in jih postavimo na rob hmeljišča, iz obrobni piramid pa visoke hmeljevke postavimo v sredino hmeljišča. Če bomo hmeljevke premišljeno razporedili, bomo s tem vplivali na pridelek in enakomerno zorenje. Če postavljamo visoke hmeljevke v krajne vrste, to zasenčuje rast rastlin, ki so v sredini hmeljišča na nižjih hmeljevkah. Visokih hmeljev je tudi škoda za krajne vrste, ker imamo v njih navadno slabši hmelj, ki je poškodovan od vetra.

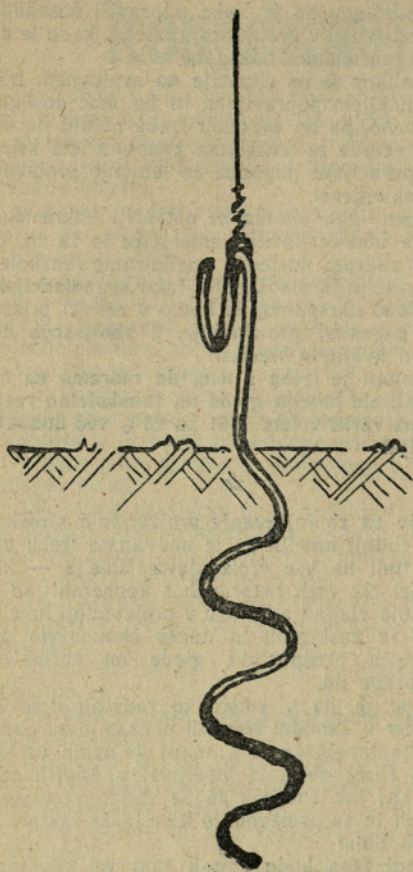
V nasadu s hmeljevkami imajo rastline neenakomerno oporo ene višje, druge nižje. Žičnica pa daje vsem rastlinam enako višino. Vse rastline imajo enako možnost osvetlitve. Za oporo pa služi žica, po kateri se rastlina ovija. Med

tem ko v nasadih s hmeljevskimi postavljamo k vsaki rastlini vsako leto hmeljevko, pa v žičnicah obesimo na žično ogrodje žico — vodilo, ki služi za eno vegetacijsko dobo in jo jeseni pri obiranju odstranimo. Za vodila uporabljamo žico 1–1,2 mm. Mimogrede naj omenimo, da se kot

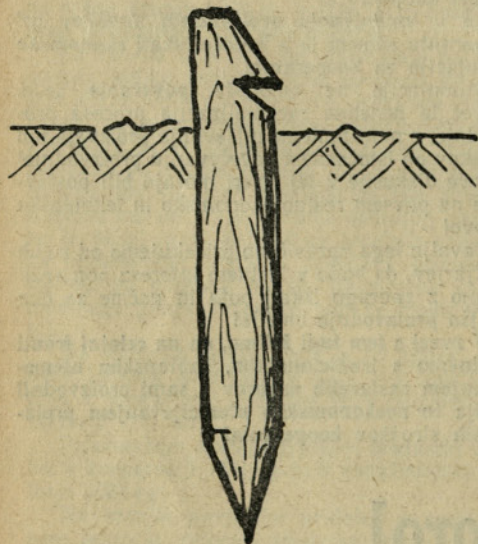
PRIMERA:

1. pravilno obešenega kaveljčka

2. nepravilno obešenega kaveljčka

Spirala za pritrditev vodila

Količek za pritrditev vodila

vodilo lahko uporablja tudi vrstica. Hmeljarji v Bački ne uporabljajo žice, temveč vrvico. Pri nas se po dosedanjih izkušnjah vrvica zaradi večje obtežitve, vlažne klime in višjih žičnic v večji praksi ne uporablja. Končna sodba o tem pa še ni izrečena in raziskave v tej smeri bo tudi v letošnji sezoni opravil Inštitut za hmeljarstvo v Zalcu.

Vodilo, to je žica, po kateri se vzpenja hmeljska rastlina, je na nosilno žico žičnega ogrodja pritrjeno s kaveljčkom. Kaveljčke smo si pripravili že med zimo iz trde pol jeklene žice s premerom 2–2,8 mm. Spodaj vodilo vtrdimo v zemljo ali pa ga privežemo na količek oziroma spiralo.

Kaveljčke izdelamo tako, da jih pri obešanju vodil trdo zagrabi nosilna žica. To ponazarjamo tudi v skici. Če je kaveljček pravilno oblikovan, tako da se trdno oprime nosilne žice, ne pa da samo visi na njej, se ne bo dogajalo, da nam rastline že ob lahkem jutranjem vetriču padajo na tla. S pravilno oblikovanimi kaveljčki si v normalnih vremenskih razmerah (brez viharjev) lahko precej zmanjšamo delo za dviganje padlih rastlin med vegetacijo.

Kaveljček navežemo na žico — vodilo. Kaveljček nato vstavimo z enim koncem v luknjo na obešalnem drogju ter jo dvignemo, ter s krepkim potegom navzdol vtrdimo kaveljček na nosilno žico. Nato žico — vodilo enakomerno napremo ter privežemo na količek oziroma spiralo. V nasadih, kjer le-teh ni, pa na spodnji strani oblikujemo pentljo z večkratnim ovijanjem žice in jo z bodalko zabodemo v zemljo. Po žičnih nasadih, kjer imamo spirale, oziroma količke za pritrditev žice, moramo le-te pred obešanjem žice naravnati, utrditi v zemljo in eventuelno manjkajoče nadoknaditi. Spirale se nam ob odoravanju lahko skrivijo, pri odkopavanju pa razmajajo, količki se nam lahko zlomijo in zato je potrebno njih stanje pred napeljanjem žice pregledati in utrditi. Količki kot tudi spirale nam služijo več let, če so v redu narejeni, za celo življenjsko dobo nasada.

Količke si pripravimo iz trdega lesa z dolžino 40–50 cm. Spodaj jih dobro priostrimo, zgoraj pa poševno zasekamo, kamor pritrdimo žico in jo nekajkrat ovijemo okoli količka. Če pritrdimo žico na spirale, kar je mnogo bolj praktično, si jih napravimo iz 50 cm dolge žice s premerom 5 mm, ki nam je ostala pri gradnji žičnega

ogrodja. To žico spiralasto oblikujemo in na zgornji strani oblikujemo zanko. Spiralo uvijemo v zemljo, a v zanko pritrdimo vodilo.

Količki in spirale so uporabne v vsaki zemlji. Žica, vodilo, je tako pritrjeno na zgornji in spodnji strani. Vbivanje žice v zemljo pa je primereno na težji zemlji, medtem, ko na lažji zemlji tako utrjena žica ne drži. Na mnogih hmeljiščih, kjer je živica plitva in pomešana s prodrom, pa je ta način celo neuporaben.

Žico obešamo paroma. Eden od delavcev veže kaveljček na vodilo in pritrdi vodilo na količek ali spiralo, medtem ko drugi obeša.

Žica za vodila št. 10 ali 12 je zvita v kolo-barjih, katerega nataknejo na lesen prenosni križ, ki nam omogoča, da se žica pri odvijanju ne zamota.

Imamo tudi žična ogrodja, kjer so kaveljčki pritrjeni na nosilne žice. Taka ogrodja imamo v nekaterih nasadih, ki so sajeni z razdaljo 2 × 2 m. Na nosilnih žicah, ki potekata dve nad vsako vrsto, pa so razporejeni kaveljčki na vsak meter. Na te kaveljčke obešamo vodila tako, da napravimo zanko, žico damo v precep palice in tako zanko obesimo na kaveljček. Nato s krepkim potegom zanko zravnamo. Skupina, ki obeša žico, je ne veže na sidra, temveč to dela druga izvežbana skupina, ki izbira po štiri žice in jih veže na vsako sidro.

V žičnicah, kjer imamo razdaljo 2 × 1 m in 1 nosilno žico nad vrsto, napeljemo na to nosilno žico od vsakega sadilnega mesta po 1 žico.

Če pa imamo nad vsako vrsto dve nosilni žici, pa napeljemo od sadilnega mesta 2 žice — vodila v obliki črke V, od katere je vsako vodilo, na eni od nosilnih žic — črka V je postavljena prečno na smer vrst in poteka iz ene spirale. V žičnicah ožjih razdalj (170 × 140, 160 × 140) imamo le eno žico nad vrsto in tu obesimo le eno vodilo za vsako sadilno mesto.

Kot smo že v začetku omenili, je obešanje žice eno tistih del v hmeljiščih, ki je vezano na določen čas. Vodila moramo namestiti do tedaj, ko se nam začne hmelj ovijati in iskati opore. Zato si moramo na najhujšem kot tudi na večjem hmeljarskem obratu napraviti plan izvršitve tega dela. Pri sestavi plana moramo upoštevati količino dela, število žic, storilnost in razpoložljiv čas. Pri določanju obdobja za to delo ne smemo pozabiti na »neefektne« deževne dneve, ki so ravno v tem času običajni.

Inž. Miljeva Kač:

Kakšne so naloge varstva rastlin v maju?

Najprej v hmeljarstvu:

Zaradi hladnega vremena v aprilu, je razvoj hmelja nekoliko zakasnel. Tako se nam lahko zgodi, da bo potrebno prašiti hmelj proti bolhačem prve dni maja, če se bodo pojavili v večjem številu. Prašenje proti bolhačem pravzaprav planiramo za april, vendar se zaradi vremena to prašenje včasih prenese v maj.

Najučinkovitejše prašivo proti bolhačem so, sredstva na bazi neочиščenega lindana: **bentox** in **gamadin**. Opozoriti pa moramo zadrage, da te pripravke nikakor ne morejo uporabljati pozneje

na krompirju proti koloradskemu hrošču, niti ne na drugih vrtninah. Ker še vedno pride v za-drugah do tega, da uporabljajo bentox in gamadin na krompirju, če ga le imajo v skladišču, naj povsod, kjer se boje zamenjave, nabavijo tudi za bolhače na hmelju taka sredstva, katera lahko pozneje uporabljajo tudi na drugih povsevkih brez omejitve. Ta sredstva so **diliden**, **lindan** **prašivo** in **pantakan** ali **pepin** **prašivo**.

Za prašenje proti bolhačem na hmelju potrebujemo okoli 15 kg sredstva na hektar. Če prašimo ročno, moramo paziti, da ne pride preveč

prašiva na rastlino. Ne samo, da je prevelika poraba prašiva draga, ampak z njim lahko tudi zažgemo mlade lističe.

V maju moramo biti pripravljeni na to, da bomo morali škropiti hmeljišča proti **peronospori** in **listnim ušem** ali pa nemara celo že proti **rdečemu pajku**. Če bo potrebno škropiti hmelj proti peronospori — škropljenje bo napovedal Inštitut za hmeljarstvo v Zalcu — bomo uporabili **ditan** v 0,3% konc. ali bakreno apno v 0,5% konc. Za prva škropljenja proti peronospori priporočamo ditan. Rast hmelja v tej dobi je zelo hitra in

Breskova uš je popolnoma zavrla mladico v razvoju

zato ne potrebujemo sredstva, ki dolgo deluje proti peronospori, pač pa dajemo prednost organskim fungicidom, ki stimulatивно vplivajo na razvoj rastline. Če škropimo z bakrenim apnom, pazimo na sledeče: večina zadrug je za letošnje leto naročila bolj koncentrirano bakreno apno 50. Zato naj zaščitni referenti vsakokrat opozore traktoriste, da ne bi uporabljali previsoke koncentracije.

Proti koncu meseca se v hmeljiščih lahko pokažejo tudi listne uši ali rdeči pajek. Lansko leto so bili pogoji za razvoj listnih uši na hmelju izredno ugodni in so se zato tudi pojavile v tolikšnem številu, kot že dolgo ne pomnimo. Letos kaže, da ne bomo imeli tako množičnega pojava uši, vendar opozarjamo vse zaščitne referente po zadrugah, da pregledajo v drugi polovici maja hmeljišča in ugotove, kje so se uši pojavile v tolikšnem obsegu, da bo potrebno proti njim škropiti. Za uničevanje uši bomo uporabljali v hmeljiščih izključno sistemična sredstva (metasystox in ekatin v 1% konc.), ker je njihovo delovanje najbolj sigurno in v večini primerov zadostuje samo enkratno škropljenje, zavrlo tega pa tudi najbolj ekonomično. S sistemskimi sredstvi pa uničimo tudi rdečega pajka, če bi se v tem času že pojavil na listju.

V maju bomo morali tudi iztrebiti divji in podivjani hmelj na območju vsega okraja. Uničevanje divjega hmelja je zelo važna naloga, ki se postavlja pred zaščitno službo v zadrugah na hmeljarskem področju, kajti brez tega ni moč pridelati kvalitetnega hmelja. Zato se lotimo te naloge pravočasno z vso resnostjo in doslednostjo tako, da nam ne bo treba imeti opravka s kmetijskimi inšpektorji, ko bodo po 15. juniju pregledovali teren. Navodila za uničevanje divjega hmelja si prečitajte v članku: Uničevanje divjega hmelja.

V poljedelstvu:

V maju bodo kmetijske zadruge organizirale zatiranje predenice v deteljiščih. Predenico mora uničiti na deteljišču do določenega roka vsak lastnik. Zaščitni referent pa mora skupaj s kmetijskim inšpektorjem natančno pregledati teren, da bi ugotovil, če je predenica na vseh deteljiščih res uničena. Navodila za delo si preberite v članku: Zatirajmo predenico!

Mesec maj poteka kot smo že dejali v znamenju zatiranja listnih uši. Zato je potrebno škropiti tudi sladkorno in krmno peso s sistemskimi sredstvi metasystox in ekatin v 0,1% konc., ki so za uničevanje uši najuspešnejša.

Kaj pa sadno drevje?

Kakšna škropljenja predvidevamo v maju v sadovnjakih? V jabolčnih in hruškovih nasadih bomo v maju izvedli prvo škropljenje po cvetju. Cim odpadejo svetle latice, moramo škropiti proti škrlupu in jabolčni plesni ter proti rdečemu pajku in listnim ušem, če so se v sadovnjaku pojavile.

To škropljenje je najvažnejše za zatiranje rdečega pajka. V tem razvojnem stadiju drevja priporočamo za uničevanje rdečega pajka najbolj sistemična sredstva: metasystox in ekatin, oboje v 0,1% konc. Za uničevanje škrlupa uporabljamo po cvetenju največ organske fungicide, bodisi orthocide v 0,25% konc. ali ditan v 0,3% konc. V sadovnjakih, kjer grozi jabolčna plesen, uporabljamo za zatiranje škrlupa koloidna žvepla, da tako istočasno vplivamo na škrlup in na jabolčno plesen. Koloidna žvepla po cvetenju ne smemo uporabljati v večjih koncentracijah kot v 0,4%. Če je problem plesni izredno pereč, potem uporabljamo za njeno zatiranje karathan v 0,1% konc. Opozoriti pa moramo, da je karathan sicer odličan fungicid zoper jabolčno plesen, da pa ne kaže delovanja proti škrlupu in je zato za zatiranje škrlupa potrebno dodati brozgi še drug fungicid, kot na primer ditan ali orthocide.

Deset dni po prvem škropljenju po cvetenju, bomo v intenzivnih nasadih škropili drugič proti

Crne uši na pesi

škrlupu in jabolčni plesni z istimi sredstvi, kot pri prejšnjem, le da bomo koloidna žvepla uporabljali v nižji koncentraciji: 0,3%. Nemara bo potrebno izvesti v maju tudi še tretje škropljenje po cvetenju. Za zatiranje škrlupa in jabolčne plesni bomo uporabljali ista sredstva kot pri prejšnjih, samo da bo koncentracija koloidnega žvepla še nižja, in sicer samo 0,2%.

Utegnilo bi se zgoditi, da se proti koncu maja že pojavijo prve ličinke ameriškega kaparja. V takem primeru bo potrebno škropivo dodati insekticid, in sicer paration 20 ali diazinon 20, prvi v 0,15% konc., drugi pa v 0,25% konc. Ti dve sredstvi uničujeta razen ameriškega kaparja še tudi prve metulje jabolčnega zavijača, sadno pršico in uši.

V mesecu maju je tudi pravi čas za uničevanje listnih uši na sadnem drevju pa tudi na drugih kulturah. Prav noben mlad nasad ne sme ostati nepoškodovan proti ušem. Cim so mladice pošteno olistale, jih škropimo s sistemskimi sredstvi, z metasystoxom ali ekatinom v 0,1% koncentraciji, brozgi pa dodamo še ditan, da istočasno zavremo tudi razvoj škrlupa.

Uničevanje uši na mladem sadnem drevju je izredno važno. Če jih pravočasno ne odpravimo,

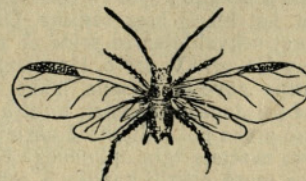
se mladice ne morejo razviti in ne moremo oblikovati lepe krone. Listne uši na mladem sadnem drevju so eden glavnih vzrokov pozne rodnosti pri nas.

V maju bomo škropili tudi češnje, in sicer proti češnjevi muhi. Cim se začno plodovi barvati, poškopimo češnje s pantakanom S 25 v 0,4% konc. ali diazinonom 20 v 0,25% konc. Da istočasno zavremo razvoj luknjičavosti in monilije, dodamo škropivu orthocide v 0,25% konc.

V maju škropimo tudi ribez. Takoj po cvetenju poškopimo ribezove nasade proti listni pegavosti in rji z bakrenim apnom 50 v 0,5% konc. ali z orthocidom v 0,25% konc. ali dithanom v 0,3% konc. Nič manj važno, kot zatiranje listne pegavosti na ribezu pa je v maju zatiranje listnih in šiškastih uši. Listne uši nam v marsikaterem, zlasti mlajšem nasadu narede ogromno škodo. Zato dodamo škropivu proti listni pegavosti in rji še nek insekticid in to bodisi paration 20 v 0,1% konc., diazinon 20 v 0,25% konc. ali pa sistemsko sredstvo kot sta metasystox in ekatin v 0,1% koncentraciji.

V maju bomo še enkrat škropili maline takoj, ko odcveto, proti sušici in mušici. Uporabljali bomo ditan v 0,3% konc. ali orthocide v 0,25% koncentraciji, dodali pa bomo zoper malinovo mušico lindan olje v 0,2% konc. ali pantakan S-25 v 0,4% konc.

Vinske trte v naših podnebnih prilikah v maju navadno še ni treba škropiti. Pri določevanju roka se bomo držali napovedi prognostičnega centra na Kmetijskem inštitutu v Ljubljani.

V maju preletajo krilate hmeljne uši s sliv na hmeljne mladice

Zaradi listnih uši se jabolčna mladica (na levi strani slike!) ne more razviti

Inž. Miljeva Kač:

Uničevanje divjega hmelja - največja zatiralna akcija kmetijskih zadrug v maju

Uničevanje divjega hmelja je vsakoletna naloga uživalcev hmeljišč na hmeljarskem področju.

Zlahtni hmelj je res zelo zahtevna rastlina. Za kvaliteten pridelek ne zadostuje skrbna in premišljena obdelava, gnojenje in škropljenje hmeljišč, tudi če k temu prištejemo še natančno obiranje in pravilno sušenje ni dovolj, pač pa moramo za dobro kvaliteto še na vsem hmeljarskem področju izboljšati divji hmelj. Kajti samo neosemenjeni storžki so lahko prvorazredni, to pa je mogoče doseči le, če v bližini hmeljišč ne rastejo moške rastline.

Hmelj je namreč dvodomni. Na vsaki rastlini se torej razvijajo samo ene vrste cvetovi, bodisi ženski (pestični) ali moški (s prašniki). V hmeljiščih gojimo le »ženske« rastline in želimo, da se storžki na njih razvijejo brez oploditve, torej brez semena. Ker pa je hmelj vetrocvetka in prenaša veter cvetni prah na precejšnje daljave, lahko to dosežemo le tako, da vse hmeljarsko področje očistimo divjega in podivjanega hmelja, med katerim so tudi moške rastline.

Zlahtni hmelj gojimo zavoljo hmeljne moke ali lupulina. Zaradi v pivovarstvu neuporabnega semena, ki je sorazmerno precej težko, razen tega pa povzroča, da se vretenca in lističi v storžkih bolj grobo razvijajo, je odstotek lupulina v osemenjenem hmelju nižji. Razumljivo je torej, da se pivovarnarji branijo kupovati osemnjen hmelj po isti ceni, kot hmelj brez semena. Osemnjen hmelj je torej nekvaliteten in pride ob prevzemu lahko le še v III. ali IV. vrsto. Hmeljarji — proizvajalci utrpe zavoljo semena lahko ogromno škodo, ki se pri današnjih cenah hmelja povzpne lahko krepko preko pol milijona dinarjev na hektar. Nekoliko zvečana teža oplojenega hmelja pa še zdaleč ne more pokriti razlike v ceni, ki nastane zaradi poslabšane kvalitete.

Vsak posamezen hmeljarski proizvajalec se ne more uspešno ubraniti škode, ki jo dela divji hmelj. Ena sama neočiščena parcela na hmeljarskem področju lahko pokvari kvaliteto mnogim hmeljarjem v neposredni bližini pa tudi bolj oddaljenim. Zato je v vseh državah, kjer goje zlahten hmelj z zakonom predpisano obvezno zatiranje divjega hmelja za hmeljarje in nehmeljarje — uživalce zemljišč na hmeljarskem področju. Za kršitelje zakona pa so predvidene stroge kazni. Tudi v naši republiki je tako. Po odredbi o obveznem iztrebljanju divjega in podivjanega hmelja iz leta 1947 (Ur. list LRS, št. 20/47) in po Temeljnem zakonu o varstvu rastlin pred boleznimi in škodljivci (U. list FLRJ, št. 26/54) morajo vsi uživalci zemljišč na hmeljarskem področju do konca maja vsakega leta iztrebiti divji hmelj na vseh parcelah, posebno pa na obrežjih rek in potokih, v goščavah in na pašnikih, da bi preprečili škodljivo oploditev zlahtnega hmelja. Za kršitelje te uredbe so predvidene zelo velike kazni, ki znašajo lahko v težkih primerih tudi 50.000 din za posameznike in 1.000.000 dinarjev za gospodarske organizacije.

Ves celjski okraj (in še nekateri okraji v Sloveniji, kjer se goji zlahtni hmelj) velja za hmeljarsko področje. Iz tega sledi, da morajo vsi uživalci zemljišč, privatniki, podjetja, kmetijska gospodarstva, gozdna gospodarstva, upravniki splošnega ljudskega premoženja i. p. v našem okraju pravočasno iztrebiti divji hmelj na svojih parcelah. Prav posebno važno vlogo morajo, kot pri drugih zatiralnih akcijah, tudi pri tej odigrati kmetijske zadruge in organizirati na svojih področjih zatiranje divjega hmelja.

Kako zatiramo divji hmelj?

Divji hmelj lahko uničimo mehanično z izkopom ali pa s herbicidi.

Kopanje divjega hmelja je zelo zamudno. Če ga hočemo zatreti, moramo izkopati podzemno steblo — koreniko in tako odstraniti skladišče rezervne hrane in očesa, iz katerih lahko na novo požene. Le če smo izkopali celo koreniko, ne bo mogel hmelj več odgnati. Navadno pa raste hmelj v grmovju, ki mu služi za oporo, zato je izkopavanje zelo počasno delo.

Seveda lahko preprečimo cvetenje hmelja za

to leto tudi tako, da mu prav pri zemlji porežemo trte. S tem bomo seveda za letošnje preprečili oploditev, hmelj pa se bo drugo leto normalno razvijal in ga bo potrebno izkopati.

Mehaničen način uničevanja divjega hmelja je za velike površine (gmajne zlasti ob vodi) prepočasen in pretežak, še vedno pa je edino možen način v vrtovih in v takih predelih, kjer je uporaba herbicidov zaradi drugih rastlin nemogoča.

Za kemično uničevanje divjega hmelja uporabljamo lahko več vrst herbicidov in to kontaktnih ali selektivnih. Totalni herbicidi (n. pr. natrijev arzenit), ki uničujejo vse vrste rastlin in popolnoma ogole zemljo se za uničevanje divjega hmelja redko uporabljajo.

Od selektivnih herbicidov lahko uporabljamo za uničevanje divjega hmelja take, s katerimi škropimo proti širokolistnim plevelom (sredstva na bazi 2,4 D, MCPA ali 2—4 D in MCPA) ali pa specialni herbicid za večletne, olesenele rastline na bazi 2,4 -5 T. Ta herbicid je za uničevanje divjega hmelja najprimernejši, ker pri pravilni uporabi popolnoma uniči rastlino in ne samo zavre njen razvoj v letu, ko škropimo. Tudi letos

Moška hmeljna rastlina — nevaren sovražnik kvalitetnega hmelja se je razcvel

bo za uničevanje divjega hmelja na razpolago herbicid regulex B 40 (na bazi 2-4-5 T), ki ga uporabljamo v 0,7% koncentraciji.

Najboljši uspeh zatiranja divjega hmelja s herbicidi dosežemo, če škropimo v toplem in suhem vremenu v času, ko je hmelj v najbujnejši rasti (druga polovica maja). Škropimo s curkom in ne z meglo, da je veter ne odnaša na rastline, ki jih ne želimo uničiti. Razen hmelja uničuje regulex tudi ostale širokolistne rastline, zlasti grmovje in drevje. Zato je potrebno, da smo pri delu izredno pazljivi in da nikdar ne škropimo s herbicidi v vetrovnem vremenu.

Z regulexom poškopljena rastlina se prav tako kot z ostalimi herbicidi ne posuši takoj. Prvi znaki delovanja hormonov so nenormalno blede zelenkasti ali rumenkasti vršički. Na njih se mlado listje ne razvije, stari listi pa se kodrajo in blede. Posuši se rastlina šele kasneje, po preteku nekaj dni. Čim toplejše in čim bolj suho je vreme, tem hitreje rastlina popolnoma odmrje.

Če bodo tu in tam uporabljali za uničevanje divjega hmelja herbicide za širokolistne zelene rastline (na bazi 2,4 D ali MCPA), posebno tam, kjer se boje, da ne bi preveč poškodovali drevja ali grmovja, jim svetujemo sledeče koncentracije:

agroxone 0,5%, deherban 0,3%, deherban M 0,3% in deherban forte 0,3%. Tudi s temi herbicidi škropimo divji hmelj s curkom in temeljito.

Ko govorimo o zatiranju divjega hmelja je seveda nemogoče ne omeniti preventivnih ukrepov. Mnogokrat zasajamo divji hmelj prav s svojo malomarnostjo. Sadike, ki smo jih pripravili za nov nasad pa so nam ostale, ali pa trte, ki smo jih obrezali puščamo ob mejah ali pa mečemo v vodo. Iz njih se razvije podivjan hmelj, ki ga moramo potem s tolikim trudom uničevati. Preostale sadike ali odrezane trte spadajo na kompost ali pa jih moramo zažgati.

Kako bomo letos organizirali zatiranje divjega hmelja?

Lansko leto je jasno pokazalo, da je pri akciji za uspešno iztrebljenje divjega hmelja potrebno tesno sodelovanje med kmetijsko zadrugo in proizvajalcem na eni strani ter okrajno inšpekcijo in občinskimi kmetijskimi referenti, poslovnimi zvezami, Hmeljno komisijo in Inštitutom za hmeljarstvo na drugi strani. Samo skupna akcija da dobre rezultate.

Ker smo lansko leto dosegli lepe uspehe s takim načinom dela, bomo tudi letos na podoben način organizirali zatiralno akcijo divjega hmelja.

Vsaka kmetijska zadruga odgovarja za to, da bo na njenem področju divji hmelj v redu iztrebljen. S tem pa se seveda prav nič ne zmanjša odgovornost vsakega posameznega uživalca zemljišča. Kmetijska zadruga in njen član — lastnik ali uživalec parcele, skupaj odgovarjata pred zakonom, da je divji hmelj uničen.

Posebej pa moramo opozoriti kmetijska in očistila divjega hmelja. Tu moramo ugotoviti, da zlasti gozdarska gospodarstva lansko leto niso dovolj skrbno posvetila temu vprašanju. Prav tako opozarjamo mnoga podjetja — tovarne, ki lansko leto na svojih dvoriščih in zunanjih skladiščnih prostorih niso pravočasno uničila divjega hmelja. Po lanskoletnih izkušnjah lahko trdimo, da ni po mestnih vrtovih, plotovih in dvoriščih nič manj hmelja, kot pa za Savinjo in za njenimi pritoki. Zato morajo letos kmetijske zadruge in kmetijske inšpekcije »vzeti na piko« prav vrtničke in žive meje po mestih, prvi pri organizaciji zatiranja divjega hmelja, drugi pa pri pregledih.

Za uničevanje divjega hmelja s herbicidi je najprimernejši čas druga polovica maja. S herbicidi moramo škropiti v času intenzivne rasti. Hmelj sicer bujno raste tudi že v začetku maja, je pa v tem času še premajhen, da nam pri iskanju rastlin po gmajnah ne bi delal preglavic.

Rok, do katerega morajo zadruge, podjetja in kmetijska in gozdarska gospodarstva očistiti zemljišča od divjega hmelja, je 10. junij. Ta rok je v odredbi krajši (do zadnjega maja), ker so tedaj predvidevali samo mehanično uničevanje hmelja, smatramo pa, da je potrebno, če škropimo hmelj s herbicidi, podaljšati rok zaradi vremena. Delo s herbicidi je zelo ozko povezano z vremenom; v hladnem in deževnem vremenu ni mogoče doseči zaželenega uspeha. In ker se nam v naših podnebnihih prilikah lahko zgodi, da konec maja ni primernegega vremena, odložimo lahko to delo tudi za prve dni junija.

Vsak lastnik ali uživalec zemljišča ima po akciji kmetijske zadruge še najmanj pet dni časa za pregled svojih parcel, če so dobro očiščene in za odstranjevanje preostalega divjega hmelja. Najpozneje do 15. junija pa mora biti divji hmelj popolnoma iztrebljen. Lansko leto je bil ta rok nekoliko daljši (do 20. junija), letos smo ga skrajšali zato, da bodo imeli občinski inšpektorji čimveč časa za natančen pregled zemljišč.

Da bo zatiranje divjega hmelja res kvalitetno opravljeno, moramo opozoriti zadruge na naslednje naloge:

Da bomo divji hmelj škropili pravočasno in skrbno, je izredno važno, da kmetijske zadruge propagirajo in organizirajo zgodnjo košnjo travnikov. Skrbeti moramo, da bodo do roka, ko škropimo divji hmelj, pokoseni travniki ob vodah tako, da iskalci in škropilci ne bodo gazili trave,

kar jim bo olajšalo delo, obenem pa bo to tudi v korist lastnikov.

Zaščitni referent je dolžan najpozneje do 15. maja pregledati ves teren v zadrugi, ugotoviti, kje se nahaja divji hmelj in premisliti, na kakšen način bo najprimerneje in najbolj ekonomično zatreti hmelj na posameznih področjih. Takoj ko zaščitni referent ugotovi na kakšen način in kje bo uničeval divji hmelj, pripravi ekipe za zatiralno akcijo v zadrugi, če je potrebno pa tudi za sodelovanje pri osrednji akciji, ki jo vodi Inštitut za hmeljarstvo.

Opozoriti moramo predvsem, da mora biti delo škroplilnih ekip zelo vestno in skrbno opravljeno. Marsikje je bilo potrebno lansko leto za ekipami ugotavljati, da ni ves divji hmelj odstranjen in ga na novo uničevati. Druga napaka pa, ki se je mogla očitati marsikateremu škroplilcu, pa je bilo škropljenje vseh rastlin, ne da bi se oziral na škodo, ki nastane, če po nepotrebnem uničujemo tudi drevje in grmovje. Nekateri škroplilci tudi niso pazili na to, da ne bi veter odnašal škropivo v vrtove, sadovnjake, gozdne

nasade ali poljske posevke. Vsak škroplilec se mora zavedati, da z nepredvidnim škropljenjem lahko uniči dragocene kulture in napravi ogromno gospodarsko škodo. Zato mora zaščitni referent še posebej opozoriti vsako ekipo na kaj je potrebno pri škropljenju posebno paziti in katere kulture morajo ostati po škropljenju nepoškodovane.

Lansko leto smo večidel škropljenja proti divjemu hmelju opravili s traktorskimi škroplilnicami, kar pa se je pozneje izkazalo mnogokrat, kot ekonomsko neupravičeno. Traktorske škroplilnice pri zatiranju divjega hmelja so na mestu le tedaj, kadar divjega hmelja ni potrebno posebej iskati, ampak lahko škropimo zdržema brez večjih presledkov. V gmajnah in po grmovju, kjer moramo rastline sprosti odkrivati pa je veliko bolj racionalno, če uporabljamo nahrbtnne škroplilnice. Da za posamezne delavce ne postane škropljenje z nahrbtnno škroplilnico preveč naporno, se pri delu lahko izmenjajo iskalci in škroplilci.

Opozoriti moramo še enkrat na to, da je po

škropljenju s herbicidi potrebno temeljito oprati škroplilnice. Vsaka malomarnost v tem pogledu se nam lahko hudo maščuje. Posebno nevaren je v tem pogledu regulex, ki nam temeljito uniči ne le poljske posevke, ampak tudi večletne rastline.

Kmetijske zadruge naj skrbje, da ne bodo pri letošnji zatiralni akciji ponavljale napak, ki smo jih zagrešili lansko leto. Glavno navodilo pri letošnjem zatiranju divjega hmelja naj bo kvalitetno delo. Letos ne smemo več slišati o poškodbah, ki smo jih s hormonskimi pripravki povzročili na kulturnih rastlinah. Posebno pazljivi moramo biti zlasti ob robovih gozdov in na obrežju rek in paziti, da ne uničimo hkrati z divjim hmeljem koristnega grmovja in drevja.

Zavzemimo se, da bomo čim boljše in resno izpeljali zatiralno akcijo hmelja tako, da nam osemenjeni storžki v jeseni ne bodo kvarili pridelka. Samo s kvalitetnim hmeljem bomo lahko krili proizvodne stroške hmelja in premagali težave, ki jih v hmeljarstvu čutimo v nekonjunkturalnih letih.

Inž. Miljeva Kač:

Zatirajmo predenico

Letos posvetimo posebno skrb krmskim rastlinam! Samo tako se bo mogoče približati planu, ki so si ga kmetijske zadruge in kmetijska gospodarstva postavila v živinoreji.

O varstvenih ukrepih pri koruznih posevkih smo že pisali. Danes pa nekaj besed o zatiranju predenice v deteljiščih.

Predenica je več ali manj razširjena po vsem okraju. V posameznih predelih, posebno v kmetijsko manj naprednih, pa resno ogroža deteljne posevke, saj nam utegne znižati pridelek tudi za gozdna gospodarstva, da bodo svoja zemljišča več kot 20%. Če hočemo pri zatiranju predenice doseči uspeh, moramo načrtno in hkrati uničiti njena žarišča na vsem področju. Posameznik doseže le začasno in delno izboljšanje. Zato je naloga kmetijske zadruge, da organizira na svojem teritoriju zatiranje predenice pravočasno preden vzcvete in da natančno ugotovi, če so res vsi kmetijski proizvajalci v postavljenem roku zatirali predenična gnezda v detelji in lucerni in če je potrebno tudi v lanu.

Pa ne samo kmetijske zadruge, ampak tudi kmetijska inšpekcija mora živo sodelovati pri tej prepotrebni akciji. Predenica spada med karantenske škodljivce in zato je še prav posebno dolžnost kmetijskih inšpektorjev in občinskih kmetijskih referentov, da načrtno zasledujejo potek zatiranja predenice in da vse kmetovalce, ki na svojih deteljiščih niso uničili te nevarne karantenske zajedalke, kaznujejo.

Kako se predenica razvija?

Predenica je enoletna rastlinska zajedalka, ki jo štejemo v družino slakov. Popolnoma je prilagojena na parazitski način življenja. Nitasto steblo je brez listov, na njem pa se razvijejo majhne sesalke, s katerimi sesa hrano iz rastline. Čim se je predenica priselala na gostiteljico, koreninica, ki se je razvila iz semena odmrle. Nitasto stebelce pa hitro raste in zapreda nova deteljna stebila. Na ta način nastanejo v deteljiščih več ali manj okrogla gnezda, kjer predenica deteljo popolnoma preprede in zaduši.

Že prve dni junija, včasih pa nekaj tednov pozneje, požene predenica rožasto bele cvetove na kratkih pecljih. Kmalu zatem se iz cvetov razvijejo drobni hrapavi črni plodiči, ki lahko že isto leto kale. Predenično seme je tudi zelo trdoživo. V neugodnih pogojih ohrani nekaj let svojo kaljivost. Kaljivo ostane seme tudi, če gre skozi prebavni trak živine.

Predenica na črni detelji

Predenica pa se ne razmnožuje samo z odpornim semenjem, ampak lahko tudi vegetativno z delci stebila. Tako prenašamo iz njive na njivo to nevarno zajedalko s pokošeno deteljo tudi tedaj, če se še ni osemenila.

Najvažnejši način zatiranja predenice je vse-kakor preventiven. Sejati smemo samo tako deteljno seme, v katerem ni predeničnega semena. Ker je predenica zelo nevarna, je v večini držav

z zakonom predpisano, da se sme prodajati samo čisto deteljno seme brez predenice.

Razen preventivnega, pa poznamo tudi direkten način zatiranja predenice. V maju, v času predenice vzcvete, bomo v deteljiščih vsa žarišča predenice nizko pokosili in pustili, da se odkos na mestu posuši. Če namreč prenašamo ali prevažamo »zapredeno« deteljo, nam lahko padejo stebelca predenice na primerno podlago in na novo vzkale. Pokošena mesta zalijemo ali poškopimo s 3% rumesanom tako, da pride na vsak m² po 3 litre raztopine. Rumesan uniči stebila predenice in detelje; vendar se detelja iz korenin pozneje obraste.

Ce se je na deteljišču predenica že močno razpasla, potem nam seveda ne preostane drugega, kot da njivo preorjemo in jo zasejemo s posevkom, na katerem se predenica ne more razvijati.

Vsaka zadruga v našem okraju naj organizira zatiranje predenice, hkrati na vsem področju. Referent za varstvo rastlin bo po navodilih inštituta določil rok, v katerem mora vsak proizvajalec pregledati svoja deteljišča, žarišča predenice pa pokositi in zaliti z rumesanom. Deteljišča, kjer se je predenica že premočno razširila, bo moral lastnik na zahtevo kmetijske inšpekcije do roka preorati. Po določenem terminu, bosta referent za varstvo rastlin v zadrugi in občinski kmetijski referent pregledala deteljišča in vse tiste, ki detelje niso očistili, predlagala za kaznovanje.

Teže in manj uspešno zatremo predenico kasneje, ko se je že osemenila. Ogroženo površino je potrebno pokositi, odkos pa s pomočjo slame zažgati, da z vročino uničimo kaljivost semena. Seveda bo potrebno tudi na ta način uničevati predenico tam, kjer pravočasno ne bomo uspeli.

Letos naj torej vse zadruge sprejmejo v svoj program dela tudi zatiranje predenice. Bodimo natančni in dosledni v tej važni akciji, da bomo uspeli. Za uspeh je potrebno najtesnejše sodelovanje med kmetijsko inšpekcijo in zadrugami.

Inž. Stane Marovt

Čebelarstvo na novi poti

(Nadaljevanje)

V zadnji številki »Hmeljarja« smo seznanili naše čebelarje, da je na našem področju ustanovljen čebelarski obrat, ki je pričel čebelariti z novim sistemom panja in ima v programu, da letos naseli s čebeljimi družinami do 1000 panjev, morda tudi več!

Za uvod smo omenili vzroke, ki so narekovali ustanovitev tega obrata, obenem pa smo na kratko orisali zgodovino in tradicijo slovenskega čebelarstva.

V tem sestavku bomo skušali seznaniti širši krog čebelarjev s prednostmi novega Langstroth-Rootovega panja (LR — panja). Mnogi čebe-

larji namreč že razmišljajo, da bi »presedlali« na nov sistem panja in tem bodo morda navedene prednosti LR panja pomagale k njihovi odločitvi. Hkrati bo pa mnogim bolj razumljivo, v čem se čebelarjenje v novem panju bistveno razlikuje od dosedanjih sistemov, predvsem od udomačenega AZ panja.

Poudarili smo, da mora imeti sodobno čebelarstvo značaj industrijskega načina čebelarjenja. Za tak način proizvodnje moramo v prvi vrsti imeti tudi ustrezní sistem panja, ki omogoča nove prijeme pri oskrbi čebeljih družin. Te zahteve izpolnjuje še najbolj Langstroth-Rooth (Langstroth) panj ali »ameriški« panj.

Ta panj v originalni, standardni obliki in v raznih modifikacijah zajema po raznih deželah (Nemčija, Anglija, Mehika itd.) nad 70%, v ZDA pa 95% vseh panjev (zavoljo tega ga imenujemo »ameriški«).

Da se je ta sistem panja lahko tako množično razširil v različnih geografskih širinah, v različnih klimatih in vegetacijah, pri različnih vrstah in pasmah čebel, gre zasluga njegovi gibljivi prostornini, ki jo lahko po volji večamo ali zmanjšujemo in prilagajamo večjemu ali manjšemu številu čebel. Panj lahko večamo ali manjšamo z dodajanjem oziroma odvzemanjem delov ali naklad, glede na moč ali živahnost družin in

glede na pašol Zavoljo tega imenujemo ta panj tudi »nakladni« ali »nastavni« panj.

Vsa velika čebelarstva z industrijskim načinom čebelarjenja so osvojila ta sistem panja. Poleg kasneje navedenih prednosti že zaradi tega, ker je oskrba in opravljanje čebeljih družin zelo poenostavljeno. Upoštevajoč osnovno načelo, da panjev brez potrebe ne pregledujemo, bomo število potrebnih opravil zmanjšali na najmanjšo mero.

Večino potrebnih pregledov pa pri LR panju opravimo brez odvzemanja satov iz gnezda!

V privzdignjenem vališču bomo pod določnim kotom ugotavljali stanje (zalego, nastavljanje matičnjakov) in uravnali razvoj družin z vsem telesom (naklado).

Pri AZ panju je treba jemati vsak sat posebej, kar odvzema čebelarju veliko časa. Zavoljo tega lahko oskrbuje en čebelar le 80—100 AZ panjev. Pri nakladnem sistemu lahko eden izkušen čebelar-biološki z ne kvalificiranim pomočnikom upravlja s 500 do 1000 čebeljimi družinami!

Zaradi tako enostavnega in hitrega upravljanja s čebeljimi družinami je možna industrializacija čebelarjenja in zaznavna pocenitev proizvodnih stroškov.

Važnejše so še prednosti novega panja z biološkega vidika razvoja čebel. V nastavnem panju predvsem ne drobimo čebelje družine, kakor v AZ ali njemu podobnih panjih. V tem panju ohranjamo družino kot celoto.

Zakaj?

Kakor smo že omenili, pri oskrbi ne delamo s sati v ločenih plodiščih in mediščih, ampak se družine upravljajo z vsemi nakladami. Družina se enovito razvija in množi neomejeno na prostor!

V prostorninsko omejenem 10-satnem AZ panju se čebelja družina normalno lahko razvija le do približno 50.000 čebel. Za večje število zmanjka satne površine, ki jo zahteva razporeditev čebel. Če pa družini v AZ panju kljub temu uspe, da se razmnoži na 60—70.000 čebel, bo družina nujno izrojila ali pa lenarila.

Pri čebelarjenju na med, pa je namen, da družine čim manj rojijo in da so vedno ter polno zaposlene z razmnoževanjem in nabiranjem medu! Samo v nakladnem panju se uveljavlja zakon, da se pridelki medu povečujejo s številom čebel progresivno!

Za AZ panj to pravilo ne velja, kar dokazujejo izkušnje. S poskusi je tudi ugotovljeno, da se najboljše nabiralke vzredijo le v močnih, živahnih družinah!

Poglejmo, kako je pri zorenju nektarja!

Za zorenje nektarja, ki traja normalno 6 dni, je potrebna velika satna površina, po računih

trikrat večja kot je potrebna za zrel med. Ob vsaki izdatni paši morajo imeti čebele na voljo veliko celic, kamor razmestijo vodeni, sveže naneseni dozorevajoči nektar.

N. pr., pri donosu 4 kg na dan, mora biti peti dan na razpolago za razmestitev in zorenje nektarja. Zaradi tega že površina 10 AZ satov! V panju z omejeno prostornino niso možni redni dnevni donosi, ki jih lahko dosegajo pri dobri paši družine v večjih panjih! Zavoljo tega je napčno mnenje, da v Sloveniji niso možni rekordni dnevni donosi zaradi preskromne pašel!

Ne, niso krive pašne razmere, ampak le neprimeren AZ panj!

Nakladni panj je torej prilagodljiv specifičnim biološkim značilnostim čebel in je pri večji oskrbi ter dobri paši moč doseči maksimalne pridelke!

Enako se bodo le v tem panju izražale dedne individualne lastnosti selekcioniranih čebel, ki bodo le v nastavnem panju lahko pokazale svojo večjo vrednost.

Kljub temu, da so nakladni panji posamič vzimljeni brez raznih zaščitnih oblog, bodo čebele boljše prezimile kot v čebelnjakih z AZ panji. Treba je le, da je družina močna in da ima dovolj hrane (večja poraba energije)! Vendar pa je ta nekoliko večja poraba hrane majhna izguba napram prednostim nakladnih panjev, v katerih imajo čebele češče in rednejše izletne dneve, kot iz AZ panja!

Posamezni nastavni panji se v lepih dnevih hitro segrejejo, kar omogoča čebelam vzletanje in s tem trebljenje ter izločanje bolnih in mrtvih čebel. Zavoljo tega smemo zaključevati, da bo v posameznih LR panjih prizadela diareja (= griža) manjše izgube kot v AZ panjih.

Dokazano je namreč, da je v AZ panjih v ostrejših zimah, zaradi predolge, brezizletne dobe, zelo veliko odmiranja čebeljih družin! Podatki iz zim 1951/52, 1952/53, 1953/54 nam povedo, da je odmrlo zaradi griže iz omenjenih razlogov nad 25% družin v Sloveniji. V zimah 1946/47 in 1957/58 pa se je izmenjalo v nekaterih predelih število celo od 50—90% vseh družin. V nastavnih panjih bodo družine sigurneje in bolj zdrave prezimile! To nam dokazuje naše družine v tej zimi! Vse močne družine v nakladnih panjih so nam odlično prezimile, medtem ko so nekatere družine v prav tako močnih in z dovolj hrane v AZ panju iz »nerazumljivih« razlogov oslabele.

Iz enakih vzrokov so posamezne družine zgodnejše. Čebele so se sproti čistile in se prej pripravile na pomlad.

Znani čebelar prof. Jordan z Dunaja trdi, da bodo matice v nakladnih panjih pričele prej z zaleganjem, kot v panjih v čebelnjakih.

Koliko velja zgodaj razvita družina, ve vsak čebelar! Družine se pravočasno usposobijo za zgodnje paše v maju in juniju.

Poleg navedenih glavnih prednosti nakladnega panja z ekonomske in biološke strani so prednosti tudi pri praktičnem čebelarjenju.

N. pr., če v tem panju izgubi družina matice, je zelo enostavno (če nimamo rezervnih matic), vzeti plodišče in ga dostaviti na plodišče zdrave družine. Družini se združita v novo močno družino. Prostora je dovolj. Zelo enostavno in hitro je tudi razmnoževanje čebeljih družin itd. Ni majhnega pomena silna premičnost teh panjev! Za opravevalne namene ni treba postavljati nobenih čebelnjakov ali »provizorijev«, ampak smemo panje razmestiti na ustrezna mesta v sadovnjake. Enake ugodnosti koristimo tudi pri prevozu teh panjev na paše. Odpade torej izdelava čebelnjakov, ki so često zahtevali zelo velika finančna sredstva. Premiki panjev so zategadelj hitri in postavljanje stojišč je elastično. Izognemo se nevarnosti, da moramo veliko število panjev kopiciti na enem mestu — v čebelnjaku!

Često utegne biti pomembno, da večina del z medom in voskom — sočenje, čiščenje, sortiranje, pakiranje — lahko čebelar preloži na konec ali »mrtvi« del sezone. N. pr., ob obilni paši je dodajanje ali zamenjava naklad — medišč hitra, ne da bi zahtevala paša točenje sproti. Čebelarju ostane več časa za nujna sezonska dela pri panjih.

Na kraju pa so važni tudi stroški izdelave samih panjev. Nakladni panj, ki bi prostorninsko ustrezal AZ panju, je za 40% cenejši od AZ panja. Za začetne investicije je to zelo privlačna okolnost.

S tem smo skušali na kratko osvetliti številne prednosti Langstroththrovega ali nakladnega panja, ki tudi pri nas, v Sloveniji, dobiva čedalje več zagovornikov.

Razvidno je, da bo vsako večje čebelarstvo zaradi racionaliziranja dela, boljše tehnologije, pocenitve proizvodnje in boljšega izkoriščanja naših naravnih virov paše osvojilo le omenjeni ali podobni sistem panja!

Tako je po vsem svetu. Sicer pa poglejmo slovenskega, »večjega« čebelarja, profesionalca Kürrerja iz okolice Maribora! — Tudi njegov lastni sistem panja se zelo enači z nakladnim panjem.

Prvo sodobno slovensko čebelarstvo »ROG«, ki obratuje že z več kot 2000 panji, je prav tako osvojilo čisti Langstroththrov panj. Njihovi uspehi vlečejo.

V prihodnji številki bomo dodali še nekaj posebnosti o čebelarjenju z novim panjem in postregli bralcem-čebelarjem še nekaj podatkov o našem čebelarskem obratu.

POZORI!

PRI VOZNJI S KOLESOM

BODIMO PRISEBNI,

KONCENTRIRAJMO

SVOJO POZORNOST VOZNJI

IN RAZMERAM NA CESTI,

TER SE NE ZANAŠAJMO

NA NASO SPRETNOST!

Vožnja vstric je često vzrok nesrečam, tudi smrtnim nesrečam!